অধ্যায় ৬ ঃ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ বাবে শিক্ষা

অধ্যায় গাঁথনি

৬.১ উদ্দেশ্য

৬.২ পৰিচয়

৬.৩ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ অর্থ

৬.৩.১ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ প্রযোজনীয়তা

৬.৩.২ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ মূল নীতিসমূহ

৬.৩.৩ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ উপায় হিচাপে শিক্ষা

৬.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৬.৫ অধিক জানিবলৈ

৬.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

৬.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

৬.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি -

- আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ অর্থ নির্ণয় কৰিব পাৰিব
- আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ গুৰুত্ব আৰু প্রয়োজনীয়তা ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ শক্তিশালীকৰণত শিক্ষাৰ ভূমিকা ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ প্রসাৰত শিক্ষাৰ ভূমিকাৰ লগত জড়িত মূলনীতিসমূহৰ তালিকা প্রস্তুত কৰিব পাৰিব
- আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ প্রবর্তনৰ বিভিন্ন উপায় আৰু দিশসমূহৰ বিষয়েও জানিব পাৰিব।

৬.২ পৰিচয়

এই অধ্যায়টোত আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ সম্পর্কে আমি সবিশেষ জানিব পাৰিম। সাধাৰণতে পৰিয়ালৰ প্রত্যেক সদস্যৰ মাজত পাৰস্পৰিক বুজাবুজি আৰু সংহতি অবিহনে এখন ঘৰত শান্তিপূর্ণ পৰিৱেশৰ কথা ভাবিবও নোৱাৰো, একতা আৰু বুজাবুজি অবিহনে ক্রমে পৰিয়ালটো ধ্বংসমুখী হয় আৰু তাত বিকাশ বা উন্নতিৰ সকলো পথ বন্ধ হৈ পৰে। এতিয়া পৰিয়ালৰ প্রসংগ বাদ দি দেশৰ প্রসংগলৈ আহো, পৰিয়াল এটাৰ সকলো সদস্যৰ মাজত উমৈহতীয়া লক্ষ্য-উদ্দেশ্য, পৰস্পৰৰ প্রতি মৰম ভালপোৱা, সন্মান থাকিলেহে পৰিয়ালটোত

সাফল্য সম্ভৱ হ'ব আৰু সুখেৰে বাস কৰিব পাৰিব। একেদৰে আভ্যন্তৰীণভাৱে এখন ৰাষ্ট্ৰৰ নাগৰিকসকলৰ মাজত আৰু বাহ্যিকভাৱে বিশ্বৰ অন্য ৰাষ্ট্ৰৰ লগত বুজাবুজি আৰু সংহতি থকাটো অতি প্ৰয়োজনীয়। আন্তর্জাতিক বুজাপৰায়ে বিশ্বৰ বিভিন্ন ৰাষ্ট্ৰৰ মাজত বুজাপৰাকে সুচিত কৰে।

৬.৩ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ অর্থ

আন্তর্জাতিক বুজাপৰায়ে বিশ্বৰ ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ মাজত উমৈহতীয়া বুজাবুজি, বিশ্বাস, পৰস্পৰৰ সার্বভৌমত্বৰ প্ৰতি সন্মানসূচক সুসম্পর্ককে বুজায়। গোলকীয়কৰণে যিহেতু যাতায়াত আৰু যোগাযোগৰ অভাৱনীয় উন্নয়নৰ দ্বাৰা বিশ্বৰ সকলো ৰাষ্ট্ৰক অন্য ৰাষ্ট্ৰৰ লগত অধিক নিকট সম্পর্ক স্থাপনৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিছে। যিদৰে অকলশৰে, পৰিয়াল অবিহনে আমি জীয়াই থাকিব নোৱাৰো, পৰিয়ালটোৰ যিকোনো ভাল বেয়া ঘটনাই সকলো সদস্যকে প্ৰভাৱিত কৰে, ঠিক একেদৰে বিশ্বৰ যিকোনো ৰাষ্ট্ৰ এখনত ঘটিত হোৱা সৰু বৰ ঘটনাই সমগ্ৰ বিশ্বকে প্ৰভাৱিত কৰে। এই দৃষ্টান্তটোৰে বিশ্বৰ ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ মাজত সুসম্পর্ক আৰু বুজাবুজিৰ প্ৰয়োজনীয়তা অধিক দৃঢ় কৰি তোলে আৰু ইয়াকে আন্তর্জাতিক বুজাপৰা বুলি কোৱা হয়। আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ কেইটামান গুৰুত্বপূর্ণ সংজ্ঞা তলত দিয়া হ'ল—

ড° ৰাধাকৃষ্ণনৰ মতে— অকলশৰে নাথাকি সমূহীয়াভাৱে থকাটো আনৰ ভয় বা অসামঞ্জমূলক মানসিক অৱস্থা আৰু প্ৰয়োজনীয়তা, ভাবধাৰাক বুজাটো খুবেই প্ৰয়োজনীয়, সকলোৱে মানৱ সভ্যতাৰ উন্নতিৰ হকে কাম কৰা উচিত, আমি হয়টো আমেৰিকা বা ৰাছিয়াৰ নাগৰিক হ'ব পাৰো, কিন্তু পোন প্ৰথমে আমি মানৱজাতি। (It is essential for not to live apart but to live together, understanding one another's fears and anxieties, aspirations and thoughts. We must work for racial harmony. We may be American, we may be Russian. But we are essentially human beings)

ইউনেস্কোৰ এগৰাকী প্ৰতিষ্ঠাতা, ডেপুটী সঞ্চালক প্ৰধান ড° এইচ চি লুইচৰ মতে— আন্তর্জাতিক বুজাপৰা হ'ল জাতীয় আৰু সংস্কৃতিক ভিন্নতা ত্যাগ কৰি সমালোচনামূলকভাৱে আৰু প্ৰত্যক্ষভাৱে পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ মানৱীয়তাৰ মূল্যবোধ নিৰীক্ষণ কৰাৰ সক্ষমতা। (According to Dr. H.C Lewis, a former Deputy General of UNESCO, International understanding is the ability to observe critically and objectively and appraise the conduct of man everwhere to each other, irrespective of the nationality or culture to which they belong)

জানি থোৱা ভাল

আন্তর্জাতিক বুজাপৰা হ'ল—

- বিশ্বৰ ৰাষ্ট্রসমূহৰ মাজত উমৈহতীয়া, উন্নত আৰু ওতঃপ্রোত সম্পর্ক।
- ই মানুহৰ অধিকাৰ আৰু মূল্যবোধৰ প্রতি সন্মান সূচায়।
- ই মানৱ জাতিৰ একতা আৰু আন্তঃৰাষ্ট্রীয় সহযোগিতাৰ বান্ধোন স্বৰূপ।
- ই হ'ল শান্তিপূর্ণভাৱে একেলগে বসবাস কৰাৰ এক প্রাসংগিকতা।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ ঃ আন্তর্জাতিক বুজাপৰা মানে কি বুজায়?

.....

.....

৬.৩.১ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ প্রয়োজনীয়তা

আপুনি বাৰু নাভাবেনে যে— ব্যক্তিগত লাভালাভৰ চিন্তা বাদ দি একত্রিত হৈ কাম কৰিলে আমি আমাৰ দেশৰ শান্তি সমৃদ্ধি আৰু অর্থনৈতিক স্বাৱলম্বিতা লাভ কৰিব পাৰিম? ই জীৱিকা নির্বাহৰ বাবেও অতি প্রয়োজনীয় কিয়নো, ঠিক এনে এক পৰিৱেশতহে সম্পূর্ণ বিকাশ সম্ভৱ। সামগ্রিকভাৱে ক'বলৈ হ'লে জাতীয়তা আৰু অন্য ভিন্নতাসমূহ থকা স্বত্বেও সকলো লোকেই যে এক মানৱ জাতিৰ অন্তর্গত এই চেতনা জগাই তোলাটো বিকশিত আৰু উন্নত বিশ্বৰ বাবে অপৰিহার্য। আনকি মানৱজাতিৰ অস্তিত্বও আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ ওপৰত নির্ভৰশীল। আন্তর্জাতিক বুজাপৰা কিয়নো অত্যন্ত প্রয়োজনীয়।

দুখনকৈ বিশ্বযুদ্ধ আৰু যোৱা শতিকাৰ মেক্সিকোৰ যুদ্ধই এটা ধাৰণা স্পষ্ট কৰি দিছে যে— যুদ্ধই পৃথিৱীত মানুহৰ অস্তিত্বকে শেষ কৰি পেলাব পাৰে। আমি বাৰু জীৱ শ্রেষ্ঠ বুলি পৰিচিত নহয় নে? সেয়ে বিভিন্ন ৰাজ্যৰ মাজত যুদ্ধ, বিবাদবোৰৰ আসক্তি বিশেষ কৰি মানুহৰ শ্রেষ্ঠতা প্রতিপন্ন কৰাৰ এইয়া উচিত সময়।

বর্তমান বিজ্ঞান আৰু প্রযুক্তিৰ উন্নয়নে মানুহৰ মাজত সময় আৰু দূৰত্বৰ ব্যৱধান বহু পৰিমাণে নাইকিয়া কৰি পেলাইছে আৰু সমগ্র বিশ্বক এখন মূধচৰ তলত থকা যেন কৰি তুলিছে। যোগাযোগৰ উন্নত কৌশলৰ অৱদান হিচাপে বিশ্বৰ যিকোনো এটা প্রান্তৰ সৰু বৰ সকলো ঘটনাই নিমিষতে সমগ্র বিশ্বত খলকনি তোলে। আকৌ গোলকীয়কৰণৰ দাবীত প্রত্যেক ৰাষ্ট্র পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ ওপৰত আন্তঃনির্ভৰশীল।

এইবোৰে সকলো ৰাষ্ট্রই সমিলমিলেৰে থকাৰ প্রয়োজনীয়তাৰে ইংগিত দিয়ে। গতিকে আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ বর্তমান সময়ত মুখ্য প্রয়োজন হ'ল—

- যুদ্ধ নিশেষকৰণ।
- ৰাষ্ট্রৰ সার্বভৌমত্ব ৰক্ষা।
- গণতন্ত্রৰ মূলনীতি শক্তিশালীকৰণ।
- পিছপৰা ৰাষ্ট্র তথা অঞ্চলৰ উন্নতি সাধন।
- অন্য ৰাষ্ট্রৰ লগত সংযোগ স্থাপন।
- মানৱ জাতিৰ উন্নয়ন সাধন।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ২ঃ বিশ্বৰ ৰাষ্ট্রসমূহৰ মাজত আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ আপুনি কিয় প্রয়োজনীয় বুলি ভাবে?

.....

.....

চিন্তা চর্চা কৰক ঃ ৬.১

আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ প্রয়োজনীয়তাৰ মুখ্য কাৰকসমূহ বাছি উলিওৱাক।

.....

.....

৬.৩.২ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ বাবে শিক্ষাৰ মূলনীতিসমূহ

উপৰোক্ত আলোচনাৰ পৰা আমি জানিব পাৰিলো যে বিশ্বৰ সকলো মানুহৰ মাজত সুখ শান্তি, আনন্দ প্রতিপত্তি, অর্থনৈতিক স্বাৱলম্বীতা, ভ্রাতৃত্ববোধৰ মনোভাব জগাই তুলিবলৈ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ প্রয়োজন। শিক্ষা নির্দেশকসকলে শিক্ষাৰ দ্বাৰা আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ সূচনা কৰিবলৈ তলত দিয়া মূলনীতিসমূহৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি শিক্ষা ব্যৱস্থা গঢ়ি তুলিব লাগিব। এই গোলকীয় গুৰুত্বযুক্ত বার্তাটো প্রসাৰ আৰু প্রচাৰৰ একমাত্র উপায় হ'ল শিক্ষা। শিক্ষা মূলনীতিসমূহ এই প্রসংগত তলত দিয়া বিষয়বস্তুৰ ওপৰত প্রতিষ্ঠিত হোৱা উচিত।

- **পাৰস্পৰিক নির্ভৰশীলতাৰ প্রতি গুৰুত্ব প্রদান ঃ** আভ্যন্তৰীণ, সামাজিক,

অর্থনৈতিক প্রয়োজনসমূহ পূর্তিৰ বাবে প্রত্যেক ৰাষ্ট্রই অন্য ৰাষ্ট্রৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰে। প্রত্যেক ৰাষ্ট্রৰ প্রয়োজনসমূহ আন্তঃৰাষ্ট্রীয় বুজাবুজি আৰু সংহতিৰ দ্বাৰা আৰু অধিক ফলপ্রসূ হিচাপে পূর্ণ কৰিব পাৰি।

- **উমৈহতীয়া সহযোগিতা আৰু কষ্টসহিষ্ণুতাৰ প্রসাৰ ঃ** উল্লেখনীয় যে উমৈহতীয়া সহযোগিতা আৰু কষ্টসহিষ্ণুতাৰ মনোভাব থাকে, তাত সন্দেহ আৰু বিবাদ খুব কম হয় আৰু শান্তিপূর্ণ পৰিবেশে বিৰাজ কৰে।
- **দেশপ্রেমৰ ধাৰণা আধুনিক ৰূপত জগাই তোলা ঃ** সংকীর্ণ অর্থত দেশপ্রেমো বিশ্ব শান্তিৰ পথত বাধা হৈ পৰিব পাৰে। নিজৰ দেশৰ প্রতি থকা প্রেম, বৃহৎ মানৱ জাতিৰ একতাৰ পথত বাধা হৈ উঠিব নালাগে। সেয়ে ইয়াক আধুনিক ৰূপত আন্তর্জাতিক সংহতিমূলক প্রেক্ষাপটত সজাই তুলিব লাগে।
- **ভীতি/ভয় নিষ্কাষণ ঃ** ভয় হ'ল সন্দেহ, সন্দেহবাদী ধাৰণাৰ সৃষ্টি হ'লে এটাৰ আনটোৰ প্রতি অবিশ্বাসৰ সূচনা হয় আৰু অৱশেষত ই যুদ্ধত পৰিণত হয়। সেয়ে অনতিপলমে উপযুক্ত শিক্ষাৰ দ্বাৰা ভীতি নির্মূল কৰিব লাগে, লগতে জীয়াই থাকক আৰু আনকো জীয়াই থাকিবলৈ দিয়ক এই ধাৰণা প্রসাৰিত কৰিব লাগে।
- **বিশ্বজোৰা স্বাধীনতাৰ ওপৰত বিশ্বাস ঃ** এইয়া গণতন্ত্রৰ যুগ আৰু ইয়াত স্বাধীনতা সকলোৰে জন্মগত অধিকাৰ বুলি বিবেচিত হয়। গণতন্ত্রৰ ধাৰণা আৰু মানৱ ধর্মৰ চেতনা জগাই তুলিব পৰাকৈ শিক্ষা ব্যৱস্থা গঢ়ি তোলা উচিত।
- **উৎকৃষ্ট মূল্যবোধৰ অনুশীলন ঃ** গণতন্ত্রৰ মূল্যবোধসমূহ যেনে— সমূহীয়া দায়িত্ব, সহযোগিতা, কষ্টসহিষ্ণুতা, উমৈহতীয়া বুজাবুজি এইবোৰ শিক্ষাৰ দ্বাৰা শিক্ষার্থীৰ মনত জগাই তোলা উচিত। তদুপৰি মানৱ ধর্মৰ প্রতি বিশ্বাস জগাই তোলাটো প্রয়োজনীয়, কিয়নো মানৱ ধর্মইহে ব্যক্তিৰ প্রকৃত ধর্ম।
- **সহযোগিতামূলক দায়িত্ব গ্রহণৰ মনোভাব জগাই তোলা ঃ** আমি অনুভৱ কৰা উচিত যে বিশ্বৰ যিকোনো ভাল বা বেয়া ঘটনাৰ বাবে আমি বিশ্ববাসী সকলেই দায়ী। আমাৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ বাবে, উমৈহতীয়া উদ্দেশ্য পূৰণৰ বাবে আমি সকলোৰে সমিলমিলেৰে কাম কৰা আৰু সমস্যাবহুল সময়ত ইটোৰে আনটোক সহায় কৰা উচিত।
- **জ্ঞানৰ বাস্তব প্রয়োগ ঃ** উপৰোক্ত আন্তঃৰাষ্ট্রীয় বুজাবুজিৰ গুৰুত্বযুক্ত আটাইকেইটা মূলনীতিয়ে অব্যৱহৃত আৰু অন্তপযোগী হৈ ৰ'ব যদিহে ইয়াক বাস্তৱ ৰূপত ৰূপায়িত কৰা নহয়। সেয়েহে আমি আমাৰ নৱ প্রজন্মক উপযুক্ত শিক্ষা আৰু অনুশীলনৰ দ্বাৰা আন্তঃৰাষ্ট্রীয় বুজাবুজিৰ তত্বমূলক জ্ঞানৰ বাস্তৱমুখী পদক্ষেপ

গ্রহণ কৰি ৰাষ্ট্রীয় একতা সূচনা কৰিবলৈ অনুপ্রাণিত কৰা উচিত।

জানি থোৱা ভাল

তলত দিয়া মূলনীতিসমূহ ইউনেস্কোই আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ প্রসংগত নির্দেশিত কৰিছে—

- মানৱ জাতিক বিশ্বজাতীয়তাৰ বাবে শিক্ষিত কৰি তোলা।
- আন্তর্জাতিক অনুষ্ঠানৰ লগত সহযোগিতা স্থাপন কৰা।
- ৰাষ্ট্রৰ মাজত অন্তনির্ভৰশীলতা প্রতিষ্ঠিত কৰা।
- মানৱ জাতিৰ সামগ্রিক অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ বাবে এক আন্তর্জাতিক পর্যায়ৰ অনুষ্ঠান স্থাপন কৰা।
- বিশ্বৰ মানৱ জাতিৰ প্রতি দায়িত্ববোধ জগাই তোলা।
- সুস্থ সবল সামাজিক দৃষ্টিভংগী শিশুৰ মনত জগাই তোলা।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৩ ঃ এখন ৰাষ্ট্রৰ সার্বভৌমত্ব ৰক্ষাৰ বাবে আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ প্রয়োজন। (শুদ্ধ অশুদ্ধ)

প্রশ্ন নং ৪ ঃ বিভিন্ন ৰাষ্ট্রৰ মাজত বন্ধুত্ব আৰু সুসমৃদ্ধি হ'ল..... (খালী ঠাই পূৰণ কৰক)

প্রশ্ন নং ৫ ঃ পাৰস্পৰিক নির্ভৰশীলতা ৰাষ্ট্রসমূহৰ মাজত আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ বাবে কিয় স্থাপন কৰা হৈছে? দুটা কাৰণ উল্লেখ কৰক?

.....

.....

৬.৩.৩ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ উপায় হিচপে শিক্ষা

বাৰ্ট্রেণ্ড ৰাচেলৰ (Bertrand Russell) মতে— শিক্ষাই ৰাজনৈতিক ক্ষেত্রত আন্তর্জাতিক সংহতি সূচনা কৰিব নোৱাৰিলেও ই একমাত্র মাধ্যম যাৰ দ্বাৰা প্রকৃত আন্তর্জাতিক চেতনা জগাই তোলা সম্ভৱ।

আমি পূর্ব ৱর্তী আলোচনাসমূহতো পাই আহিছো যে শিক্ষা সমাজত যিকোনো পৰিৱর্তন আনিবৰ একমাত্র মাধ্যম। সেয়ে আন্তর্জাতিক বুজাপৰা প্রতিপন্ন কৰিব পৰাকৈ শিক্ষা ব্যৱস্থা গঢ়ি তোলা উচিত। এই প্রসংগত আমি তলত দিয়া পদক্ষেপসমূহ আলোচনা কৰিব পাৰো —

- **পাঠ্যক্রম আৰু পাঠ্যপুথিৰ পুনৰ সংশোধন ঃ** পাঠ্যক্রম আৰু পাঠ্যপুথিৰ ভূমিকা অতিকে গুৰুত্বপূর্ণ। উৎকৃষ্ট ধৰণৰ পাঠ্যপুথি আৰু পাঠ্যক্রমে নিশ্চিতভাৱে শিক্ষার্থীক তথা নৱপ্রজন্মক শান্তি আৰু সমৃদ্ধিৰ দিশত প্রসাৰিত কৰিব। সেয়ে সংশোধিত পাঠ্যক্রম আমাৰ শিক্ষার্থীক প্রস্তুত কৰি দিব লাগে যাতে তেওঁলোকে শিকিব পাৰে যে এই পৃথিৱীখন মানুহৰ লগতে অন্য জীৱ জন্তুৰো বসতিস্থল।
  - আমি বাস কৰা পৃথিৱীখনৰ বিষয়ে, ইয়াৰ জীৱন ধাৰণৰ ভিন্নতা, সাদৃশ্য-বৈসাদৃশ্যৰ বিষয়ে জ্ঞান লাভ কৰে।
  - কেনেকৈ বিশ্বত মানুহৰ পাৰস্পৰিক অন্তঃ নির্ভৰশীলতাৰ বিষয়ে উচ্চমানৰ বুজাবুজিৰ ধাৰণা সূচিত কৰিব পাৰি।
  - বিশ্বৰ সকলো ধর্মৰ প্রতি শ্রদ্ধা আৰু সন্মানসূচক ভাব।
  - মানৱজাতিৰ দীর্ঘমাপী ধৈর্য তথা শক্তিৰ বিষয়ে জ্ঞান লাভ কৰা যিয়ে বিবাদবোৰ মষিমূৰ কৰি সহযোগিতা স্থাপন কৰিব সক্ষম হ'ব।
  - উন্নত বিশ্ব স্থাপনত কার্যকৰীভাৱে অংশগ্রহণ কৰিবলৈ এটা প্রয়োজনীয় চেতনা জগাই তোলা।

  গতিকে পাঠ্যক্রমৰ প্রতিটো গুৰুত্বপূর্ণ বিষয় আৰু অন্যান্য কার্যকলাপে শিক্ষার্থীক তেওঁলোকে বাস কৰা পৃথিৱীখনৰ লগত ভালদৰে পৰিচিত কৰি তোলা উচিত। ই এক দুমুখীয়া পদক্ষেপৰ প্রয়োজন সূচায়। এটা হ'ল— শিক্ষানুষ্ঠানসমূহৰ পাঠ্যক্রমসমূহ নতুনকৈ সংশোধন কৰা আৰু আনটো হ'ল বিভিন্ন বিষয়বস্তুৰ শিক্ষণ পদ্ধতি আৰু কৌশলসমূহ নতুনকৈ সজাই তোলা।
- **সহ-পাঠ্যক্রমিক বিষয়সমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ ঃ** বর্তমান শিক্ষানুষ্ঠানসমূহত ব্যৱহাৰ হোৱা সহ পাঠ্যক্রমিক বিষয়সমূহক আন্তর্জাতিক বুজাবুজিৰ এটা স্পষ্ট ধাৰণা জগাই তুলিব পৰাকৈ প্রস্তুত কৰিব পাৰো। এই প্রসংগত তলত দিয়া সহ-পাঠ্যক্রমিক অনুষ্ঠানবোৰ আমি অনুষ্ঠিত কৰিব পাৰো।
  - আন্তর্জাতিক গুৰুত্ব সম্পন্ন দিৱস তথা উৎসৱ উদ্‌যাপন যেনে— ইউ এন দিৱস, মানৱ অধিকাৰ দিৱস, বিশ্ব স্বাস্থ্য দিৱস ইত্যাদি।
  - জাতীয় নেতাসকলৰ জন্মতিথি উদ্‌যাপন, উদাহৰণ স্বৰূপে বিভিন্ন দেশ আৰু ধর্মীয় নেতাসকলৰ জন্মতিথি।
  - বন্ধুত্বপূর্ণ গোট বা ক্লাব গঠন।
  - বিশ্বজুৰি জনপ্রিয়তা লাভ কৰা খেল অনুষ্ঠিত কৰা।
  - আন্তঃৰাষ্ট্রীয় তর্ক প্রতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰা।
  - বিশ্বৰ যিকোনো প্রান্তত ঘটিত হোৱা প্রাকৃতিক দুর্যোগ যেনে— ভূঁইকঁপ,

বানপানী আদিত ক্ষতিগ্রস্ত লোকৰ সাহায্যথে ধনৰাশি গোটাবলৈ শিক্ষার্থীক অনুপ্রাণিত কৰা।

- বিশ্বব্যাপ্ত বিভিন্ন সমস্যা আৰু অৱস্থাৰ বিষয়ে সংকীর্ণ মনোভাব আঁতৰাবলৈ বিদেশৰ বিদ্বান পণ্ডিতক আনুষ্ঠানিকভাৱে ভাষণ দিবলৈ আমন্ত্রণ জনোৱা।

➢ **শিক্ষক আৰু শিক্ষার্থীৰ ভূমিকা ঃ** আপোনালোক সকলোৱে জানে যে শিক্ষকৰ ব্যক্তিত্বই শিক্ষার্থীৰ সামাজিক জীৱনত যথেষ্ট প্রভাৱ পেলায়। সেয়ে আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ সূচনা কৰিবলৈ এটা বহল মন আৰু মহৎ উদ্দেশ্যৰ গৰাকী হ'ব লাগিব। শিক্ষকৰ এই দৃষ্টিভংগীয়ে নিশ্চিতভাৱে শিক্ষার্থীক আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ দিশত অগ্রসৰ হ'বলৈ অনুপ্রেৰণা যোগাব। ইয়াৰ উপৰি শিক্ষকে এক পৰিৱর্তনশীল ভূমিকা তলত দিয়া ধৰণে গ্রহণ কৰিব পাৰে।

- প্রথমে শিক্ষকগৰাকী ব্যক্তিগতভাৱে এখন বিশ্বমুখী সমাজ আৰু আন্তর্জাতিকতাবাদত বিশ্বাসী হোৱা উচিত। ই আন্তর্জাতিকতাবাদৰ চেতনা শিক্ষার্থীৰ মনত জগাই তুলিবলৈ তেওঁৰ সহায়ক হ'ব।
- কেবল ভিন্ন পাঠ্যক্রমিক বিষয়তে গুৰুত্ব দিয়াৰ পৰিৱর্তে শিক্ষানুষ্ঠানখনে শিক্ষার্থীৰ মনত আন্তঃৰাষ্ট্রীয় চেতনা জগাই তোলা উচিত।
- শিক্ষকে নিজা পদ্ধতিৰে শিক্ষার্থীৰ মনত ভিন্ন অঞ্চল আৰু তাৰ বসবাসী লোকৰ বিষয়ে জানিবলৈ অনুসন্ধিৎসু ভাব জগাই তোলা উচিত। ইতিহাস, সমাজ শাস্ত্র, সভ্যতা আদিৰ শিক্ষণৰ দ্বাৰা শিক্ষার্থীৰ মনত এক আবেগিক সহযোগিতামূলক ধাৰণা স্থাপন কৰাও প্রয়োজনীয়।
- শিক্ষকে তেওঁৰ ছাত্র-ছাত্রীক পত্র যোগে বন্ধুত্ব স্থাপন আৰু জাতীয়তাৰ বাবে গুৰুত্বপূর্ণ দিন, উৎসৱ উদ্‌যাপন কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰা উচিত।
- এই আটাইবোৰ ভূমিকাৰ উপৰিও শিক্ষকে প্রাপ্তঃ বয়স্কসকলক আন্তর্জাতিকতা, শান্তিপূর্ণ জীৱন ধাৰণৰ উপায় আৰু উমৈহতীয়া বিকাশযুক্ত সহ জীৱিকাৰ বিষয়ে অৱগত কৰোৱা উচিত।
- বিনিময় শিক্ষণৰ সময়ত শিক্ষকে অন্য সমাজৰ, সভ্যতাৰ সাম্প্রতিক উৎকৃষ্ট কৃতি আৰু নির্দশনৰ বিষয়ে অৱগত কৰাই নিজা সমাজত তেনে কৃতি কৌশলৰ প্রয়োগ আৰু প্রচলন কৰিবলৈ উদ্‌গনি জনোৱা উচিত।

➢ **পোনপতীয়া সংযোগ ঃ** পোনপতীয়া সংযোগে দৃষ্টিভংগীৰ পৰিসৰ বহল কৰা, মানুহ তথা ৰাষ্ট্রৰ অসহযোগিতামূলক কাম্পনিক ভিত্তি, সংকীর্ণতাযুক্ত পার্থক্যসমূহ নির্মূল কৰাত যথেষ্ট গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰে। তলত দিয়া

কার্যকলাপসমূহ এই ক্ষেত্রত গুৰুত্বপূর্ণ—

- **আন্তঃৰাষ্ট্রীয় অনানুষ্ঠানিক গোট ঃ** আন্তঃৰাষ্ট্রীয় অনানুষ্ঠানিক গোট গঠনে আৰু এনে গোটত অংশগ্রহণে একেলগতে সাংস্কৃতিক ভিন্নতা, বৈষম্য নিঃশেষ কৰে আৰু উমৈহতীয়া বন্ধুত্ব, আন্তঃৰাষ্ট্রীয় সংহতিৰ সূচনা কৰে।
- **সাংস্কৃতিক আৰু শিক্ষামূলক ভ্রমণ ঃ** মানুহৰ মাজত বুজাবুজি আৰু সহিষ্ণুতা তথা সংহতি জগাই তুলিবলৈ ভিন্ন দেশৰ, ৰাষ্ট্রৰ মাজত শিক্ষামূলক ভ্রমণ অন্যতম প্রধান আহিলা।
- **সাংস্কৃতিক বিনিময় ঃ** শিক্ষক, শিক্ষার্থী, বিদ্যান ব্যক্তি, কবি, ভাস্কর্যবিদ, লেখক, লেখিকা আদি সন্নিৱিষ্ট বিভিন্ন ৰাষ্ট্রলৈ পঠিওৱা সাংস্কৃতিক বিনিময় অনুষ্ঠানত প্রত্যেক শিক্ষানুষ্ঠানে সক্রিয়তাৰে সহযোগিতা আৰু অংশগ্রহণ কৰা উচিত। ই আন্তঃৰাষ্ট্রীয় দৃষ্টিভংগীৰ পৰিসৰ বহল কৰে আৰু বিভিন্ন ৰাষ্ট্রৰ মাজত সাংস্কৃতিক সংহতি সূচিত কৰে।
- **আন্তঃৰাষ্ট্রীয় বৈশিষ্ট্যযুক্ত অনুষ্ঠান স্থাপন ঃ** লাহে লাহে আন্তর্জাতিক গুৰুত্ব বহু অনুষ্ঠানসমূহত জনপ্রিয় হৈ আহিছে। আন্তঃৰাষ্ট্রীয় সংহতি আৰু সমূহীয়া লক্ষ্য উদ্দেশ্যৰ পূর্তিৰ বাবে পদক্ষেপ ইতিমধ্যে এনেবোৰ অনুষ্ঠানত গ্রহণ কৰা হৈছে। এনেবোৰ অনুষ্ঠানলৈ ভ্রমণ আৰু অংশগ্রহণে শিক্ষার্থীৰ দৃষ্টিভংগীৰ পৰিসৰ বহল কৰি আন্তঃৰাষ্ট্রীয় বুজাবুজি সম্ভৱপৰ কৰি তুলিব পাৰিব।

- **ইউনেস্কোৰ ভূমিকা ঃ** দুখনকৈ বিশ্ব যুদ্ধত হোৱা বৃহৎ ক্ষতিৰ পৰিপ্রেক্ষিতত ১৯৪৫ চনত ইউনেস্কো গঠিত হয়। ইয়াৰ মূল উদ্দেশ্য আছিল এখন শান্তিপূর্ণ, উন্নয়নশীল, যুদ্ধমুক্ত বিশ্বৰ স্থাপন কৰা। সেয়ে আমি ইউনেস্কোৰ কার্যকলাপৰ প্রতি সদায়ে আশাবাদী।

  শেষান্তত আশা কৰো যে এই অধ্যায়টিয়ে আন্তঃৰাষ্ট্রীয় বুজাবুজিৰ স্পষ্ট ধাৰণা দাঙি ধৰিব সক্ষম হৈছে। কেৱল উন্নতি আৰু বিকাশৰ বাবে নহয় মানৱ জাতিৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ বাবেও আন্তঃৰাষ্ট্রীয় বুজাবুজিৰ প্রয়োজন আৰু শিক্ষা ইয়াৰ আটাইতকৈ শক্তিশালী আৰু বিশ্বাসযোগ্য মাধ্যম। আমি সকলোৱে একতা আৰু ভ্রাতৃত্বৰ প্রসাৰেৰে ভাৰতীয় নাগৰিক হিচাপে গৌৰৱান্বিত হওঁ আহক।

চিন্তা চর্চা কৰক ঃ ৬.২

আপোনাৰ অঞ্চলৰ ভিন্ন শিক্ষানুষ্ঠানত আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ হেতু আয়োজিত কৰা কার্যকলাপৰ এখনি তালিকা প্রস্তুত কৰক।

.....

.....

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৬ ঃ ইউনেস্কো গঠিত হৈছিল ..... চনত।
(খালী ঠাই পূৰণ কৰক)

প্রশ্ন নং ৭ ঃ ইউনেস্কোৰ এটা উদ্দেশ্য হ'ল—

(ক) মানুহৰ চিন্তা আৰু ধাৰণাৰ বিনিময়।

(খ) শান্তিপূর্ণ, সমৃদ্ধিশালী, যুদ্ধবিহীন বিশ্বৰ স্থাপন।

(গ) বন্ধুত্বভাব স্থাপন।

(ঘ) শিক্ষক প্রশিক্ষণ।

প্রশ্ন নং ৮ ঃ বিনিময় অনুষ্ঠানে অন্য ৰাষ্ট্রৰ প্রতি বিভান্তিমূলক ধাৰণাৰ সৃষ্টি কৰে।
(শুদ্ধ অশুদ্ধ)

৬.৪ অধ্যয়াটিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- আমি আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ, আন্তর্জাতিক সংহতিৰ অর্থ আৰু গুৰুত্বৰ বিষয়ে শিকিলো।
- ইয়াৰ উপৰিও আমি আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ বাধাসমূহ চিনাক্ত কৰিলো।
- আঞ্চলিকতাবাদ, জাতীয়তাবাদ, ধর্মীয় অন্ধবিশ্বাস আৰু কুসংস্কাৰ, অর্থনৈতিক দুৰৱস্থা, বিসংগতিপূর্ণ শিক্ষা ব্যৱস্থা, শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে বিদেশী ভাষা আদি আন্তর্জাতিক সংহতি আৰু বুজাপৰাৰ প্রধান বাধা।
- একমাত্র উপযুক্ত শিক্ষণৰ দ্বাৰা এই বাধাসমূহ আঁতৰাই আমি আন্তর্জাতিক বুজাপৰা,আৰু সংহতি সূচনা কৰিব পাৰো। কিয়নো শিক্ষা হ'ল সকলোৰে ব্যৱহৃত এক মাধ্যম যিয়ে সকলোকে সামৰি লয়।
- তদুপৰি পাঠ্যক্রম ৰচনাকাৰীসকলে দুয়োটাৰ সূচনাৰ বাবে কেতবোৰ শিক্ষাৰ মূলনীতি গ্রহণ কৰা উচিত।

- উন্নত প্রগতিশীল শান্তিপূর্ণ বিশ্বৰ বাসিন্দা হ'বলৈ হ'লে জাতি ধর্ম নির্বিশেষে সকলোৱেই ৰাষ্ট্রৰ সংহতি আৰু আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ,সূচনা কৰিব লাগিব।

৬.৫ অধিক জানিবলৈ

১) K. K. Bhatia: Principles and theories of Education.
২) R. N. Sharma: Principles and techniwues of Education.
৩) Safaya & Shaido: Modern theory and Principles of Education.
৪) Chaube & Chaube: Philosophical and Sociological Soundation of Education.

৬.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ আন্তর্জাতিক বুজাপৰা বিশ্বৰ সকলো ৰাষ্ট্র আৰু দেশৰ মাজত উমৈহতীয়া বুজাবুজি, বিশ্বাস আৰু পৰস্পৰৰ প্রতি সন্মানসূচক ভাবনাক বুজায়। গোলকীয়কৰণৰ প্রভাৱ, যাতায়াত আৰু প্রযুক্তিৰ উন্নয়নে বিশ্বৰ সকলো দেশকে কাষ চপাই আনিছে।

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ প্রয়োজনীয়তা হ'ল —

(ক) ই সকলোকে একেটা ছাতিৰ তলত সমিল মিলেৰে বাস কৰিবলৈ প্রেৰণা যোগায়।

(খ) ই ৰাষ্ট্রসমূহৰ সার্বভৌমত্ব ৰক্ষা আৰু যুদ্ধ নির্মূলৰ বাবে প্রয়োজনীয়।

(গ) ই গণতন্ত্রৰ ভেটি শক্তিশালী কৰিবলৈয়ো দৰকাৰী।

(ঘ) ই পিছপৰা ৰাষ্ট্রসমূহৰ উন্নয়নৰ বাবে প্রয়োজনীয়।

(ঙ) ই ভিন্ন ৰাষ্ট্রৰ মাজত সংযোগ স্থাপনৰ চেষ্টা কৰে।

(চ) প্রকৃততে বহল অর্থত আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ অনুভৱ আৰু অনুশীলনে মানৰ জাতিৰ প্রগতি সুনিশ্চিত কৰে।

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ শুদ্ধ।

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ আন্তর্জাতিক বুজাপৰা।

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ ৰাষ্ট্রসমূহৰ মাজত আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ বাবে পাৰস্পৰিক নির্ভৰশীলতা

স্থাপন কৰা প্ৰয়োজনৰ কাৰণসমূহ হ'ল—

— বিভিন্ন ৰাজ্যৰ মাজত কষ্টসহিষ্ণুতা আৰু উমৈহতীয়া সহযোগিতা স্থাপন।

— আধুনিক ৰূপত দেশপ্ৰেমৰ চেতনা জগাই তোলা।

— ভীতি বা ভয় নিষ্কাষণ।

— বিশ্বজোৰা স্বাধীনতাৰ ওপৰত বিশ্বাস।

— মূল্যবোধৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ।

৬ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ ১৯৪৫ চনত

৭ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ শান্তিপূৰ্ণ উন্নয়নশীল যুদ্ধবিহীন বিশ্ব স্থাপন।

৮ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰঃ অশুদ্ধ।

৬.৭ আৰ্হি প্ৰশ্ন

(ক) চমু প্ৰশ্ন (১৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ঃ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ মানে কি?

প্ৰশ্ন ২ঃ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ ক্ষেত্ৰত ইউনেস্কোৱে দিয়া নির্দেশনাসমূহ কি কি?

প্ৰশ্ন ৩ঃ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় শান্তি আৰু সহযোগিতাৰ বাবে শিক্ষকে কি ভূমিকা গ্ৰহণ কৰা উচিত?

প্ৰশ্ন ৪ঃ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ প্ৰসাৰৰ বাবে পাঠ্যক্ৰম কিদৰে গঠন কৰিব লাগে? আলোচনা কৰক।

(খ) ৰচনাধৰ্মী প্ৰশ্ন (৩০০-৫০০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্ৰশ্ন ১ঃ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ গুৰুত্ব আৰু প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক?

প্ৰশ্ন ২ঃ অধিক দেশপ্ৰেমৰ ভাবনাও আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ প্ৰতিবন্ধী— সত্যতা— অসত্যতাৰ আলোচনা কৰক।

প্ৰশ্ন ৩ঃ আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ বাবে শিক্ষাৰ ধাৰণা বহলাই ব্যাখ্যা কৰক? শিক্ষানুষ্ঠানে আন্তর্জাতিক বুজাপৰাৰ প্ৰসাৰৰ বাবে ল'ব পৰা পদক্ষেপৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক?

*** ***** ***